

Дорогий (-а) восьмикласнику (-ице)!

Ще не так давно люди вважали себе володорами природи, думали, що природні багатства нескінченні, а все живе існує заради потреб її величності Людини. Нове покоління землян розуміє, що людина — частина природи. А велич Людини проявляється у розумному і відповідальному ставленні до життя рослин, тварин, оточуючих людей, до власного життя і здоров'я.

Вивчення біології допоможе тобі зрозуміти, що життя — найвища цінність!

Цей зошит допоможе тобі вивчати біологію. Ти матимеш можливість самостійно оцінювати тестові завдання, розуміти, що оцінка — це не примха вчителя, а твоє чесно зароблене.

**На кожному
кроці тобі
допомагатимуть
герої зошита.**

Звертаю твою увагу на необхідність берегти своє здоров'я і поважати право інших людей бути здоровими.

Учу вчитися
(як робити висновки, конспект тощо)

Пояснюю, де важко,
і підказую!

На форзаці твого зошита є дерево знань. Це твій особистий щоденник. Випишуй у нього ті оцінки, які є *твоєю* гордістю, бо є результатом *твоєї* праці, *твого* старання, *твоєї* відповідальності. Бажаю успіху! У тебе все вийде!

Автор

Шановні батьки!

Ви хочете, щоб ваша дитина була здоровою, освіченою і вихованою. Я поділяю Ваші прагнення і сподівання. **Цей зошит** допоможе дитині навчитися *самостійно* працювати, підтримає її *пізнавальну активність*, дозволить оволодіти *самооцінюванням і самоосвітою*.

Форми і об'єм роботи із зошитом визначає **вчитель**. Найскладнішими і не обов'язковими для самостійного виконання є завдання рубрик "*Учнівські тести*" і "*Біологічні задачі*". Між тим, саме вони є завданнями найвищого, творчого рівня і відповідно оцінюються.

Завдання **Тематичного контролю** різнорівневі, більшість з них відома дитині заздалегідь.

Роботу над помилками дитині необхідно здійснити *самостійно*. Ця робота має величезний виховний потенціал. Допоможіть дитині зрозуміти важливість росту над самим собою.

Незалежно від перевірки зошита вчителем Ви маєте слідкувати за роботою Вашої дитини і ставити підпис у відповідних місцях (див. стор 16, 26, 37, 50, 57, 72, 86, 93, 103).

Ваша допомога під час виконання **Домашнього завдання** з позначкою «для всієї родини» дуже бажана. Використайте ще одну можливість спілкування з дитиною!

Успіху Вам і натхнення у найскладнішій справі — вихованні ЛЮДИНИ!

Щастя і злагоди у Вашому домі!

Автор

Дата _____ Підпис батьків _____

Повторення

Repetitio est mater studiorum!

I. Допиши пропущені слова. Підкресли кольоровим олівцем біологічні терміни і поняття.

Допоможу!

• Життя має різні рівні організації. Найменша жива система — .....
Організми можуть бути одноклітинні, ... і .....
Клітина — структурна і ..... одиниця живого. Клітина, організм, сукупність організмів (популяція), екосистема, біосфера — є різними **рівнями організації життя** на планеті. Кожен рівень можна назвати біосистемою. Система — це ....., які взаємодіють і взаємозалежать.

• Сонце — джерело енергії для всього живого на Землі. Світлова ..... Сонця у ..... частинах рослин перетворюється на енергію хімічних зв'язків ..... сполук. Цей процес має назву ..... Рослини ростуть і нагромаджують органічні речовини. Так утворюється **первинна біомаса планети**.

• Рослиноідні організми поїдають рослини. Наприклад, ... і .....
Рослиноїдних тварин поїдають м'ясоїдні. Наприклад, ... є поживою для .....
Після смерті рослини чи тварини відбуваються процеси перегнивання і бродіння, які завершуються **мінералізацією органічних речовин**. Завдяки мінералізації в навколишнє середовище повертаються хімічні елементи і сполуки, які знов можуть використовувати .....
Гниття і бродіння можливі завдяки життєдіяльності ..... і .....

• Життя рослин, тварин, грибів і бактерій можливе лише у певних умовах .....
Рослини, тварини, гриби і бактерії взаємодіють і взаємозалежать. Тому необхідно .....
все різноманіття видів рослин, тварин, грибів і бактерій. Виключення становлять збудники хвороб рослин, тварин і людей. Однак, процес пристосування збудників хвороб до антибіотиків відбувається швидше, ніж люди знаходять нові .....
Процес виживання більш пристосованих до певних умов середовища має назву .....

• Люди дуже сильно, а, головне, швидко змінюють навколишнє середовище. Високорозвинуті рослини і тварини часто не встигають ..... до змін, тому їх чисельність .....
Організми, яким загрожує вимирання, занесені до **Червоної книги** і охороняються законом. Наприклад, до Червоної книги України занесені .....

Люди ..... за життя на Землі!

Люди — лише частина ....., біологічний вид, дитя природи, а не її .....
! Необхідно ..... закони природи, прислухатися до ..... і вчитися у неї.

Вміння співіснувати з природою, враховувати інтереси ....., а не тільки свої потреби — риса нового часу, нового розуміння місця і ролі людини на планеті.

Жива оболонка Землі, де людство досягне порозуміння з природою, називається ноосфера.

Ноосфера — розумна оболонка планети.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №4

Тема: ВИВЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ БУДОВИ ТА ХАРАКТЕРУ РУХІВ КІЛЬЧАСТИХ ЧЕРВІВ

Мета: Вивчити зовнішню будову дощового черв'яка (1); провести спостереження за його рухами і реакцією на подразнення (2); з'ясувати ознаки пристосування дощового черв'яка до життя у ґрунті (3)

Обладнання та матеріали: лупа, листок паперу, пінцет, банка з пухким ґрунтом

Об'єкти дослідження: живі дощові черви або трубочники

Перепустка до роботи:

1. Дай визначення термінам:

подразливість — _____

подразники — _____

рефлекс — _____

2. Дай відповідь на запитання.

Чому неможна завдавати шкоди дощовим червам? _____

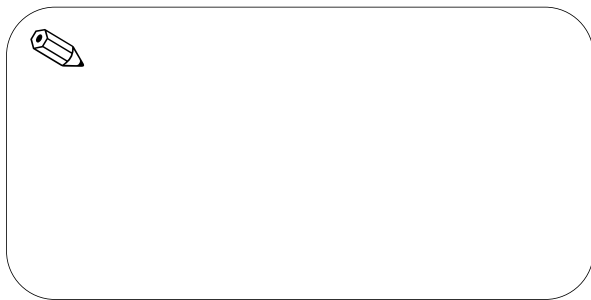
Хід роботи:

I. Розглянь і вивчи зовнішню будову дощового черв'яка (або трубочника).

Для цього:

1. Поклади черв'яка на аркуш паперу. Знайди складові зовнішньої будови відповідно переліку у зошиті.

2. Замалюй черв'яка, зроби відповідні позначення.

1 — передній кінець тіла

2 — задній кінець тіла

3 — ротовий отвір

4 — анальний отвір

5 — поясок

6 — сегменти тіла

II. Спостерігай за рухами черв'яка. Для цього:

1. Поклади черв'яка собі на руку. Дочекайся його руху. опиши роботу м'язів черв'яка при пересуванні: _____

Чим так ніжно черв'як торкається твоєї шкіри? _____

2. Торкнися пінцетом до черв'яка. (Обережно!) Спостерігай за реакцією. опиши. _____

III. Спостерігай пристосованість дощового черв'яка до життя у ґрунті.

Для цього:

1. Помісти черв'яка у банку з пухким ґрунтом, спостерігай за тим, як він робить ходи в землі. Що допомагає черв'яку просуватися у землі? _____

IV. Зроби висновок

Перечитай мету!

1) _____

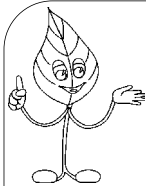
2) _____

3) _____

V. Розв'яжи біологічну задачу. (Завдання підвищеної складності).

Чому після дощу дощові черв'яки залишають свої нірки і виповзають на поверхню? _____

Домашнє завдання

1. Підготуйся до контролю знань. Підказки дивись на стор. 13

2. Прочитай, для чого необхідно виконувати тестові завдання і як це робити.

Завдання **Самоконтролю** допоможуть тобі перевірити свої знання, **Тематичний контроль** знань — отримати об'єктивну оцінку, а всі завдання зошита разом підготуватися до шкільних екзаменів з біології, до вступних екзаменів на біологічні, медичні, екологічні, аграрні, фармацевтичні факультети різних учбових закладів.

Головне, виконуючи завдання ти маєш змогу краще розуміти життя, вдосконалювати себе, розвивати свій інтелект, спостерігати власний ріст!

Прислухайся до цих порад:

1. **Уважно читай завдання.** У ньому завжди є підказка. Наприклад, шукаючи відповідь на завдання "Серед пропонованих тверджень знайди *неправильне*", ти маєш відмітити тільки одне (!) твердження, навіть, якщо тобі здається, що неправильних тверджень 2 або 3. Де була підказка? У завданні. Бачиш?

2. **Виконуй завдання у тому об'ємі, який вимагається в умові.** Наприклад, виконуючи завдання "Назви три представники паразитичних червів", називай три, а не всіх, кого ти знаєш.

3. Пам'ятай, якщо ти відмічаєш зайвий варіант відповіді або не відмічаєш ще один необхідний варіант відповіді, **завдання вважається невиконаним.**

4. Якщо відповідь пригадати не можеш, "**включай**" *інтуїцію*! Певний відсоток успіху забезпечений!

5. З часом ти звикнеш до тестів. **Чим більше** тестових завдань ти виконуватимеш, **тим легше** з кожним разом буде з ними впоратися.

За тестами важливо **не забути про головне**. Про що? Поспілкуйся зі мною на стор. 50)

ТЕМАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ №3

Черви

I рівень. (За кожну правильну відповідь — 0,5 бала. Обирай один варіант відповіді)

- Двобічна симетрія в еволюції надала більше можливостей для:
а) перетравлення їжі; б) різноманітності руху.
- Первинна порожнина тіла у круглих червів виконує функцію:
а) опори (гідроскелету); б) перетравлення їжі.
- Широкий стьожак, бичачий ціп'як і печінковий сисун належать до типу:
а) Круглі черви; б) Плоскі черви; в) Кільчасті черви.
- Паразитичні черви знаходяться у стані:
а) біологічного прогресу; б) біологічного занепаду (регресу).
- Тіло кільчастих червів на відміну від круглих:
а) сегментоване; б) вкрито кутикулою.
- Дощові черви забезпечують утворення родючого шару ґрунту:
а) так; б) ні.

II рівень (За кожне правильно виконане завдання — 1 бал.)

- Дай визначення терміну:
двобічна симетрія — _____

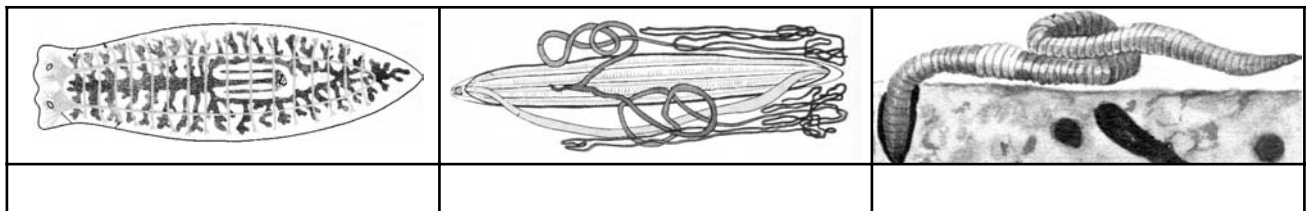
2. Серед пропонованих позначи риси ускладнення **круглих червів** порівняно з **плоскими**:

- двобічна симетрія тіла
- первинна порожнина тіла
- наскрізний кишечник
- нервова система стовбурового типу

- Завдання за планом учителя (Тут і надалі пиши тільки відповідь!) _____

III рівень (За кожне правильно виконане завдання — 2 бали.)

1. Під кожним малюнком випиши цифри, які відповідають рисам, що притаманні цій тварині. Назви тварини.

- ① кровносна система ② кутикула ③ нервова система стовбурового типу ④ черевний нервовий ланцюжок ⑤ паразитичний спосіб життя ⑥ хижак ⑦ вторинна порожнина тіла ⑧ сегментоване тіло ⑨ в'ійки ⑩ гермафродит

2. Завдання за планом учителя.

IV рівень. (За правильну відповідь — 2 бали.)

1. Щороку величезна частина врожаю картоплі при зберіганні гине від мікро-скопичних ґрунтових круглих червів. Запропонуй заходи боротьби зі шкідником.

Ведення зошита _____ Підпис учителя _____ Підпис батьків _____

Робота над помилками